

Nulägesbeskrivning med analys inför skapandet av en skolbiblioteks- och kulturplan för grundskolan

Norrtälje den 22 december 2021

Elisabet Sjöo Pers
Projektledare

Christine Fröblom
Utredare

Jenny Öhman
Systemansvarig

Innehåll

1. Inledning	4
2. Syfte.....	4
3. Metod.....	4
3.1 Metoder för delen om undersökningen av skolbiblioteken i våra grundskolor	5
3.1.1 Aktuella styrdokument för skolbibliotek	7
3.2 Metoder för delen om undersökningen av aktiviteterna <i>Kultur i skolan-förskolan</i> och <i>Skapande skola</i>	9
3.2.1 Aktuella styrdokument för kultur i skolan	9
4. Resultat.....	10
4.1 Skolbiblioteken i våra kommunala grundskolor	10
4.1.1 Lokalisering och utrymme	10
4.1.2 Tillgänglighet och bemanning.....	10
4.1.3 Samverkan mellan pedagoger och skolbibliotek.....	11
4.1.4 Aktiviteter kring böcker, läsning och medier med skolbiblioteken	11
4.1.5 Utbud, bokbestånd och inköp.....	12
4.1.6 Utlåningssystem.....	13
4.1.7 Samverkan med stadsbiblioteket, folkbibliotek och bokbuss	13
4.1.8 Skolbiblioteksplaner	14
4.1.9 Övriga kommentarer och synpunkter från skolorna	15
4.2 Aktiviteterna <i>Skapande skola</i> och <i>Kultur i skolan-förskolan</i>	15
5. Analys	16
5.1 Nulägesanalys av skolbibliotekens förutsättningar i våra kommunala grundskolor.....	16
5.1.1 Förslag på innehåll i skolbiblioteksdelen i skolbiblioteks- och kulturplanen	17
5.2 Nulägesanalys av samverkan kring <i>Kultur i skolan-förskolan</i> och <i>Skapande skola</i>	18

5.2.1 Förslag på innehåll i delen om kultur i skolbiblioteks- och kulturplanen	19
6. Diskussion.....	19
6.1 Metoddiskussion	19
6.2 Resultatdiskussion.....	20
Bilaga 1	22
Tid- och arbetsplan för projektgruppen för skapande av en skolbiblioteks- och kulturplan	22

1. Inledning

Barn- och skolnämnden har tagit initiativ till att skolan inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet ska upprätta en skolbiblioteks- och kulturplan på huvudmanna- och skolenhetsnivå under år 2021. Planen ska utgå ifrån enheternas nuläge, förutsättningar och kommande behov inom området. Planen ska skapa förutsättningar för en ändamålsenlig samverkan mellan barn- och skolnämnden och kultur- och fritidsnämnden. I juni 2021 skapades en projekt- och styrgrupp på Barn- och utbildningsförvaltningen med uppdraget att arbeta fram denna plan. Innehållet i den framtagna planen ska sedan förankras i verksamheten och implementeras i våra grundskolor under år 2022.

Planens innehåll ska ligga i linje med styrdokument såsom läroplaner, Skollagen och Bibliotekslagen samt med intentioner från Skolverket och regeringen. Planen ska utgå ifrån de aktuella förhållanden och behov som råder i kommunens grundskolor. Vi avser att först genomföra en undersökning av hur skolbibliotek organiseras i våra skolor nu och därefter att undersöka hur samverkan fungerar mellan våra grundskolor och de kulturella aktiviteterna *Kultur i skolan-förskolan* och *Skapande skola*, som bedrivs i samarbete med Kultur- och fritidsförvaltningen i kommunen. Undersökningens resultat summeras sedan i en nulägesbeskrivning och följs upp med en analys av nuvarande situation. Avslutningsvis lämnas några förslag på inriktning i den skolbiblioteks- och kulturplan som ska tas fram.

2. Syfte

Syftet med nulägesbeskrivningen är att synliggöra nuläget gällande de kommunala grundskolornas skolbibliotek och elevernas tillgång till böcker och övrig media. Nulägesbeskrivningen syftar också till att beskriva det nuvarande samarbetet mellan Kultur- och fritidsförvaltningen och Barn- och utbildningsförvaltningen kring aktiviteterna *Skapande skola* och *Kultur i skolan-förskolan*.

Nästa steg är att ta fram en plan med målet att skapa en ökad likvärdighet i kommunens grundskolor när det gäller tillgång till skolbibliotek och kulturaktiviteter i skolan.

3. Metod

Metoder som används beskrivs i punkt 3.1 för undersökningen av skolbiblioteken och i punkt 3.2 för undersökningen av aktiviteterna *Kultur i skolan-förskolan* och *Skapande skola*.

3.1 Metoder för delen om undersökningen av skolbiblioteken i våra grundskolor

Vi gör en omvärldsanalys med kunskapsinhämtning från bl a Skolverket, Skolinspektionen och från andra svenska kommuners dokumentation som t ex Stockholms stads skolbiblioteksplan. De aktuella styrdokumenterna för skolbibliotek (Skollagen¹, Bibliotekslagen² och Läroplan för grundskolan, Lgr 11)³ respektive för kultur i skolan (Lgr 11) presenteras nedan.

För att få en tydlig bild av nuläget inklusive behov, resurser och önskemål görs en inventering av den nuvarande situationen av skolbibliotek i våra grundskolor. Inventeringen består av semistrukturerade intervjuer med rektorer, lärare, skolbibliotekspersonal/-ansvariga och, om möjligt, med elever. Frågor ställs bl a om skolbibliotekens fysiska förutsättningar, om pedagogiska aktiviteter och bok- och mediabestånd samt om bemanning och utlåningssystem. Intervjувaren dokumenteras och förs sedan över till en översikt. Materialet sammanställs därefter i en nulägesbeskrivning, vilken åtföljs av en nulägesanalys av hur situationen med skolbibliotek ser ut på en mer övergripande nivå i våra kommunala grundskolor.

Vi har tagit del av Norrtälje kommuns biblioteksplan för åren 2019 - 21. I den ⁴omnämns kommunens skolbibliotek men inget närmare samarbete beskrivs här. Norrtälje kommun har i dagsläget ingen framtagna skolbiblioteksplan. (I kommuners biblioteksplaner kan skolbiblioteksplaner ingå men kommuner kan också skapa separata skolbiblioteksplaner.)

Ett förutsättningslöst möte med Per Ahlin, bibliotekschef i Norrtälje kommun, genomförs i augusti för att få en bild av hur biblioteket ser på skolbibliotekens roll och på hur samarbetet i vår kommun bedrivs i dag.

¹ [Skollag \(2010:800\) Svensk författningssamling 2010:2010:800 t.o.m. SFS 2021:452 - Riksdagen](#)

² [Bibliotekslag \(2013:801\) Svensk författningssamling 2013:2013:801 t.o.m. SFS 2019:961 - Riksdagen](#)

³ [Läroplan \(Lgr11\) för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet - Skolverket](#)

Vi har läst och tagit del av utredningen *Skolbibliotek för bildning och utbildning*⁵ under ledning av Gustaf Fridolin. Om innehållet eller delar av innehållet antas av regeringen, föreslås det implementeras under år 2023. Ändringar och tillägg i Skollagen och Bibliotekslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Utredningen om skolbiblioteken föreslår i korthet att:

- Skolbiblioteket i normalfallet ska inrymmas i skolans egna lokaler.
- Skolbiblioteket i vissa fall kan samordnas med en närliggande skolas skolbibliotek eller med ett närliggande folkbibliotek. Det gäller t ex om skolan har få elever.
- Skolbiblioteket ska vara bemannat på plats. (Kan ev kompletteras med en digital tillgång?)
- Bemanningen ska utgöras av utbildade skolbibliotekarier.
- Skolbibliotekarie även kan vara lärare som genomgått fortbildning.
- Rektor ska vara ansvarig chef för skolbibliotekarier.
- Nätverk med folkbibliotekets anställda ska inrättas för bl a fortbildning.
- Kommuner bör utse en skolbibliotekssamordnare med ansvar för nätverk, utbildning och rekrytering tillsammans med rektorerna.

Utredningens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Skolbibliotek

Tillgång 30 a § Eleverna i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till bemannade skolbibliotek på den egna skolenheten. Om det finns särskilda skäl, får skolbiblioteket även organiseras i samverkan med ett folkbibliotek eller ett skolbibliotek på en annan skolenhet, enligt 23 kap. 27 §.

Vi deltog även i Skolverkets webinarium den 14 oktober, där Fridolin presenterade innehållet i utredningens slutbetänkande. En representant från Skolverket fanns med och uttalade sig om verkets remissvar på betänkandet. Rektorer från tre olika svenska skolor berättade även om hur de organiserat sin verksamhet med skolbibliotek på ett framgångsrikt sätt. Utredningens slutsatser kan få stora konsekvenser för hur skolbibliotek ska organiseras framöver även i vår kommun, om regeringens beslut sedan går i samma linje.

⁵ [Skolbibliotek för bildning och utbildning - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/491096/1611111)

Vi har även läst och tagit del av innehållet i Fridolins utredning som lyfter fram läromedlens roll i elevers utbildning.⁶

Under höstterminen 2021 inleds ett pilotprojekt med införandet av det digitala skolbibliotekssystemet *WeLib* i några av kommunens grundskolor. I projektet deltar Kvisthamraskolan, Långsjöskolan, Länna skola, Rådmansö skola och Wigulfskolan.

Vi tar nu fram ett underlag för förfrågan till övriga skolors rektorer om intresse finns för att ansluta sig till det digitala skolbibliotekssystemet. Förfrågan skickas ut till rektorerna under november månad. Resultatet utgör sedan underlag för ett beslut på förvaltningsnivå om ett utökat avtal med leverantören Axiell, för att då möjliggöra att fler skolor ansluter sig till systemet. Det gäller den fristående delen av *WeLib* för skolbibliotek, där skolor registrerar sina böcker och eventuellt också skolans läromedel.

3.1.1 Aktuella styrdokument för skolbibliotek

Skollagen (2 kap.):

35 § För utbildningen ska de lokaler och den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas.

36 § Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Bibliotekslagen:

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. Folkbibliotek

⁶ [Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap, SOU 2021:70 \(regeringen.se\)](#)

2. Skolbibliotek /---/.

I Bibliotekslagen kan man läsa om samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet:

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

Läroplanen (Lgr 11):

Enligt läroplanen för grundskolan ska skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och få tillgång till och förutsättningar för att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg.

Vidare slår läroplanen fast att skolbibliotekets verksamhet ska användas som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.

Utbildningen inom den svenska grundskolan ska "främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära". Skolans uppdrag innefattar att eleverna "ska kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt". Vidare ska de utveckla "sin förmåga att kritiskt granska information, fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ". Eleverna ska lära sig att "använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande".

Skolinspektionens krav på skolbibliotek:

Följande krav ska, enligt Skolinspektionen, vara uppfyllda för att eleverna ska anses ha tillgång till skolbibliotek⁷:

1. Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda

⁷ [Skolbiblioteket som pedagogisk resurs \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se)

biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.

2. Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.

3. Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

3.2 Metoder för delen om undersökningen av aktiviteterna *Kultur i skolan-förskolan och Skapande skola*

Även här genomför vi semistrukturerade intervjuer med rektorer och medarbetare i skolorna, främst med verksamma pedagoger. För att få en bild av hur skolorna uppfattar aktiviteterna, ställs bl a frågor om huruvida skolorna deltar och i så fall hur ofta, hur de upplever aktiviteterna och om hur de kan förankra aktiviteternas innehåll i sin pedagogiska verksamhet. De tillfrågas också om hur logistiken och tillgängligheten fungerar samt om de har några övriga synpunkter eller önskemål.

Intervjusvaren dokumenteras och förs sedan över till en översikt. Materialet sammanställs därefter i en nulägesbeskrivning, vilken åtföljs av en nulägesanalys av hur de kulturella aktiviteterna upplevs på en mer övergripande nivå i våra kommunala grundskolor.

Vi läser och tar del av kommunens/Kultur- och fritidsnämndens barnkulturplan för år 2019 - 22 samt deras arbetsplan för år 2019 - 21.

Vi träffar de två medarbetare från Kultur- och fritidsförvaltningen som ansvarar för kulturaktiviteterna i skolan; Hanna Lundmark som är kulturetsekreterare och Kimberley Gustavsson, som är samordnare för *Skapande skola*.

3.2.1 Aktuella styrdokument för kultur i skolan

Läroplanen (Lgr 11)

”Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud”.⁸

4. Resultat

Resultatet i vår studie utgörs dels av den sammanlagda bilden av hur skolbiblioteken organiseras i dag i våra kommunala grundskolor (p. 4.1), dels av hur dessa skolor upplever att samverka kring aktiviteterna *Kultur i skolan-förskolan* och *Skapande skola* fungerar (p. 4.2).

4.1 Skolbiblioteken i våra kommunala grundskolor

4.1.1 Lokalisering och utrymme

Av de 25 skolor som vi har undersökt, uppger 18 skolor att de har någon form av skolbibliotek i sina egna skolbyggnader (4 skolor svarar nej och 3 svarar ja med tvekan). Storleken varierar mellan 10 - 15 m² (Köpmanholms, Frötuna och Drottningdals skolor) och upp till 80 m² på nybyggda Bålbro skola samt på Hallsta skola. Länna skola har ett stort integrerat skol- och folkbibliotek omfattande hela 100 m². Även Rånäs skola, Edsbro skola och Norrsundsskolan har folkbibliotek i samma byggnader som skolorna. Folkbiblioteken används som skolbibliotek och det finns ingen uppdelning av böcker för folkbibliotek respektive skolbibliotek.

4.1.2 Tillgänglighet och bemanning

Tillgänglighet och öppettider i skolornas bibliotek varierar mellan ingen officiell öppettid alls och 20 timmar per vecka på Bålbro och Länna skolor. På majoriteten av skolorna saknas bemanning helt eller nästan helt och på dessa skolor finns i

⁸ [Läroplan \(Lgr11\) för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet - Skolverket](#)

regel ingen officiell öppettid. Där är det pedagogerna som besöker skolbiblioteket med sina elever och där ansvarar pedagogerna även gemensamt för bibliotekens skötsel. På ett par skolor har skolbiblioteket någon form av bemanning ca 1 timme per vecka ("IT-kille", resursassistent). Länna skola innehar en särställning med bemanning av en biblioteksassistent tre dagar i veckan. På Bålbroskola bemannas skolbiblioteket av egen personal 18–20 timmar per vecka. På den nya skolan Wigulfskolan är biblioteket stängt än så länge. Tanken är att den lärarassistent, som i nuläget hjälper till med uppbyggnaden av skolbiblioteket, ska fortsätta bemanna skolans bibliotek och hjälpa till med lån.

Några skolor har biblioteksansvariga pedagoger (t ex Roslagsskolan och Rådmansö skola) eller biblioteksgrupper bland personalen (t ex Svanberga skola). På Edsbro skola och Rånäs skola är folkbiblioteken bemannade en dag i veckan av bibliotekarie, övrig tid har eleverna möjlighet att låna böcker där tillsammans med sina lärare. På Norrsundsskolan är folkbiblioteket bemannat tre dagar i veckan, varav två dagar under skoltid. Eleverna kan inte låna böcker under obemannade timmar (trots att biblioteket uppger på sin hemsida att de har en "meröppet-lösning" kl 7-22 alla dagar i veckan).

4.1.3 Samverkan mellan pedagoger och skolbibliotek

De flesta skolor beskriver att eleverna besöker sina skolbibliotek med sina lärare antingen dagligen eller vissa veckodagar/tider. Det är dock lite osäkert om de skolor som svarat "dagligen" menar att elever sitter i skolbiblioteket själva eller om vuxna deltar i pedagogiskt arbete med eleverna. Vissa menar dock att det inte är möjligt att låta elever vistas ensamma i skolbiblioteken, att det lätt blir stökigt och att de därför måste hålla biblioteken stängda när vuxna inte kan närvara.

4.1.4 Aktiviteter kring böcker, läsning och medier med skolbiblioteken

De skolor som uppger att de har organiserade aktiviteter i biblioteket är i huvudsak de skolor som har en överenskommelse med folkbiblioteket i Bergshamra: Länna och Riala skolor. Där ges eleverna aktiviteter som bokprat, sagostund, datautbildning och fritidsprogram. På Bålbroskola har eleverna

lässtund tillsammans med pedagogerna i skolans bibliotek. I Frötuna skola läser eleverna för varandra på egen hand eller lyssnar på pedagoger som läser högt. Skolan har också ett system med bokkorgar i varje klassrum, där pedagogerna byter ut böckerna med jämna mellanrum. På Rådmansö skola samarbetar pedagogerna med skolbiblioteket bl a när de arbetar med olika teman i undervisningen.

4.1.5 Utbud, bokbestånd och inköp

Den sammantagna bilden är att det finns ett stort bokbestånd i våra skolors bibliotek. Från 200 - 300 böcker på de mindre skolorna Skederids och Söderbykarls skolor till upp emot 5 000 - 8 000 böcker på större skolor som Roslagsskolan, Långsjöskolan och Svanberga skola. Man uppger generellt att "väggarna är fulla" och att de har hundratals eller tusentals med böcker i sina bibliotek. Avsaknaden av fungerande utlåningssystem och personal gör dock att många skolor har svårt att uppge aktuellt bestånd. På den mindre skolan Rådmansö skola har man inventerat bokbeståndet i samband med märkningen för *WeLib*-systemet (se p. 4.1.6) och kommit fram till att skolan äger hela 2 134 böcker och att fler är under märkningsprocess.

Utbudet av böcker är ofta klassuppsättningar av skönlitterära verk men också andra verk och enstaka titlar förekommer. På några skolor behöver man rensa ut trasiga böcker i hyllor och boklådor. När det gäller inköp av nya böcker varierar det kraftigt mellan skolorna. Det vanligaste tycks vara att inköp görs en gång per läsår. Några skolor köper in ny litteratur flera gånger per år (Frötuna, Bålbro och Länna skolor) medan andra inte har uppdaterat sitt bokbestånd de senaste 4 - 5 åren (Wigulfskolan, Drottningdals skola och Vätö skola).

Detta avspeglar sig också i hur skolorna budgeterar för bokinköp. Frötuna skola avsatte t ex 30 000 kr i sin senaste budget och Roslagsskolan 20 000 kr, medan några skolor inte avsatte några medel alls eller inte hade kännedom om den budgeterade summan. Norrsundsskolan, Elmsta skola och Grisslehamns skola (som främst besöker folkbibliotek och bokbuss) har inga medel avsatta i budgeten till bokinköp, men det skjuts till medel för inköp av skönlitteratur vid behov. På Edsbro och Rånäs skolor avsätts i dagsläget inga medel i skolornas budget till biblioteket. Skolorna lånar i stället böcker från folkbiblioteket (se ovan p. 4.1.1).

4.1.6 Utlåningssystem

Vilken typ av utlåningssystem för böcker som skolorna har, beror på om en skola är med i ett pilotprojekt som BOU har med det digitala skolbibliotekssystemet *WeLib* eller inte fr o m höstterminen 2021. Fem skolor deltar i projektet: Långsjöskolan, Rådmansö skola, Kvisthamraskolan, Wigulfskolan samt Länna skola (där skolbiblioteket även har samarbete med ett folkbibliotek). Av dessa skolor har Länna skola, Långsjöskolan och Rådmansö skola kommit igång med systemet medan Kvisthamraskolan och Wigulfskolan planerar för igångsättning under hösten respektive efter årsskiftet.

Resterande skolor använder olika manuella utlåningssystem såsom egna analoga lånekort, klasslistor eller excellistor. Rådmansö skola använder sig även av egna digitala lånekort för registrering av lån i *WeLib*. (Det gäller främst yngre elever som inte alltid kan sina inloggningsuppgifter). Ett par skolor har inget lånesystem alls eller har uppgivit att de inte vet.

På Edsbro skola och Rånäs skola skriver eleverna upp sig på en manuell lista de dagar då biblioteken inte är bemannade av folkbibliotekets bibliotekarier (se ovan p. 4.1.2). På Norrsundsskolan lånar eleverna böcker via folkbibliotekets digitala lånesystem (på bemannade tider).

Under våra intervjuer har det framkommit ett intresse för anslutning till *WeLib*-systemet från några av dessa skolor. Vi tar därför fram ett underlag till en förfrågan om en eventuell anslutning till *WeLib*-systemet, som skickas ut till rektorerna i de grundskolor som inte redan är anslutna höstterminen 2021.

4.1.7 Samverkan med stadsbiblioteket, folkbibliotek och bokbuss

Flera skolor har uppgivit att de i någon grad besökte stadsbiblioteket eller ortens folkbibliotek (t ex Bålbros, Drottningdals och Vätö skolor samt Wigulfskolan, Roslagsskolan och grundsärskolan) innan pandemin, d v s ungefär fram till mars 2020. Flera skolor besöker bokbussen regelbundet (Rådmansö, Köpmanholms, Skederids, Söderbykarl, Frötuna, Riala, Grisslehamn, Skebo, Svanberga, Söderbykarl, Drottningdal och Vätö skolor). Söderbykarls skola önskar dock en större samordning med bokbussen. Elmsta skola (och förskola) fick tidigare besök av bokbussen men inte nu längre, det är oklart varför inte. De önskar dock ett fortsatt samarbete.

Länna skola har ett befintligt och väl fungerande samarbete med folkbiblioteket i samma byggnad (se ovan under 4.1.4). Även eleverna på Riala skola besöker detta folk- och skolbibliotek, som har en tydlig uppdelning mellan de olika biblioteksformerna. En skriftlig överenskommelse saknas dock och uppgörelsen mellan skola och folkbibliotek är främst ekonomisk. Enligt uppgift bekostar Länna skola lokaler och inventarier medan folkbiblioteket står för mediautbudet. Skolan och biblioteket delar på kostnaden för den anställda bibliotekarien.

Edsbro skola, som också har ett kombinerat skol- och folkbibliotek, har däremot inte ett reglerat samarbete med folkbiblioteket. Där uppger skolan att folkbiblioteket inte alltid är öppet under skoltid, men att eleverna får låna böcker där tillsammans med sina lärare. (Ett enklare system med siffror används då för utlåning). Skolans skolbiblioteks bokbestånd är integrerat med folkbibliotekets bokbestånd. Skolan uppger att det tidigare organiserades olika aktiviteter av folkbibliotekets personal för skolans elever. Edsbro skola önskar nu ett samarbete med folkbiblioteket, där ansvarsfrågan och tillgängligheten tydliggörs.

På frågan om skolorna önskade ett större samarbete med stadsbiblioteket/folkbiblioteken i kommunen, svarade samtliga skolor ja. Skolorna hade förslag om att utbildade bibliotekarier kan besöka skolorna, någon form av ambulerande bibliotekarier, och ansåg att "det är betydelsefullt att skapa en relation till bibliotekarier som besöker skolorna" (grundskolan). Man föreslår att dessa bibliotekarier skulle kunna hålla inspirerande aktiviteter för elever och pedagoger såsom bokprat, sagoläsning samt ge råd inför inköp. På Frötuna skola anser man att folkbiblioteken har kompetent personal och ett större utbud. Edsbro skola önskar ett förtydligande, där det framgår vad folkbiblioteket respektive skolan ska ansvara för i verksamheten.

4.1.8 Skolbiblioteksplaner

Några av skolorna har tagit fram egna skolbiblioteksplaner (Länna och Riala skolor, Hallsta skola, Norrgårdsskolan/tidigare Grindskolan, Svanberga skola samt Rådmansö och Köpmanholms skolor) som de har delgivit oss. Ingen av dessa skolor har dock uppdaterat sina planer för innevarande läsår 2021/22. Övriga skolor har uppgivit att de har påbörjat eller ska påbörja ett arbete med att ta fram egna skolbiblioteksplaner (skolorna Frötuna och Edsbro), att de inte har någon egen plan eller att de inte vet om de har en egen skolbiblioteksplan.

4.1.9 Övriga kommentarer och synpunkter från skolorna

Några skolor har framfört önskemål om tydliga riktlinjer från förvaltningen för hur grundskolorna ska leda och prioritera när det gäller skolbibliotek i vår kommun. Andra skolor önskar riktade bidrag för bemanning och/eller inköp av litteratur/medier till skolbiblioteken. Man anser att risken annars är att skolorna måste prioritera läromedel och annat till eleverna. Generellt önskar skolorna en utökad bemanning av sina bibliotek men de har svårt att finansiera det i dag. Bålbroskola önskar medel för att kunna köpa in litteratur på olika modersmål samt föreslår även att boklådor med klassuppsättningar av skönlitteratur ska kunna köpas in och beställas/lånas centralt. Länna skola önskar ett ökat samarbete mellan grundskolorna med regelbundna skolbiblioteksmöten samt möjlighet att låna böcker mellan skolor och skicka dessa i lådor med internposten. (I *WeLib* är det möjligt att se andra skolors bokbestånd).

Endast Rådmansö skola och Norrtälje grundsärskola uppger att de har en lösning för att tillgodose samtliga elever med ett utbud av digitala medier (ljudböcker och e-böcker). Skolorna betalar i dag själva för *Polylino skola*, som har ett utbud på över 4 000 böcker med ljud, bild och text på olika språk för elever från förskoleklass till årskurs 9⁹. Båda skolorna är mycket nöjda men påpekar den höga kostnaden på 79 kr/elev/år och skulle önska att kommunen införskaffar en kommunlicens i stället. Även Wigulfskolan betalar skollicens för *Polylino skola* i dag.

4.2 Aktiviteterna Skapande skola och Kultur i skolan-förskolan

Samtliga tillfrågade skolor har svarat att de använder sig av *Skapande skola*. Alla är nöjda och det verkar finnas en väl fungerande kommunikation mellan arrangörerna och skolorna. Några önskemål har inkommit så som fler aktiviteter på plats på skolan (att slippa åka buss), möjlighet att delta med fler eller färre elever, fler pandemi-anpassade aktiviteter, fortsättning med de återkommande aktiviteterna för varje årskurs, vilket underlättar skolornas planering. Roslagsskolan har lämnat ett speciellt önskemål om att de behöver någon som sköter ljud och ljus i aulan, där aktiviteterna ofta äger rum. (Skolpersonalen har varken tid eller kunskap för detta uppdrag.)

⁹ [Polylino skola](https://www.polylino.se/) | [ILT Inläsningstjänst \(inlasningstjanst.se\)](https://www.inlasningstjanst.se/)

När det kommer till *Kultur i skolan-förskolan* finns det en tydlig förvirring om vad de har för aktiviteter och flera skolor vet ej om de deltagit. Efter en beskrivning klarnar bilden för de flesta, men det är tydligt att många blandar ihop *Skapande skola* och *Kultur i skolan-förskolan*. De som vet att de deltagit i *Kultur i skolans* aktiviteter tycks alla vara nöjda, även om deltagandet har begränsats under det 1 ½ år då pandemirestriktioner förekommit.

Ett stort problem för skolor på landsbygden är bussresor. Bussarna går sällan och kan vara fulla, vilket leder till att skolan behöver boka bussar för att ta sig till evenemang. Bussresorna tar tid och kostar pengar. Flera skolor önskar därför att busstransporterna inte ska drabba skolornas budget, utan önskar bidrag för detta alternativt att kommunen sköter allt (inklusive bokning). Två skolor har fått buss bokad till ett evenemang av Kultur och Fritid, något som uppskattades.

5. Analys

5.1 Nulägesanalys av skolbibliotekens förutsättningar i våra kommunala grundskolor

Vi konstaterar att i princip samtliga kommunala grundskolor anser sig ha ett skolbibliotek i dag. När det kommer till ekonomiska och fysiska förutsättningar samt tillgängligheten för eleverna ser det dock väldigt olika ut. Vissa skolor har lyckats lösa tillgänglighet och bemanning på ett någorlunda tillfredsställande sätt, medan andra knappt kan ha biblioteket öppet alls under elevernas skoltid. De flesta skolorna har ett rikt bokbestånd, men alla avsätter inte medel för inköp av ny och nyutkommen litteratur. Länna skola (och Riala skola) innehar en särställning som har en befintlig och ekonomiskt reglerad samverkan med folkbiblioteket i Bergshamra, ingår i pilotprojektet med skolbibliotekssystemet *WeLib* och som dessutom har en bibliotekarie anställd på halvtid.

Merparten av skolorna besöker normalt i någon mån antingen stadsbiblioteket, ett närliggande folkbibliotek eller bokbussen som stannar i närheten av skolan. Under pandemin har detta dock inte varit möjligt. Bokbussen har kommit, men endast personal har fått besöka bussen. En skola hittade en kreativ lösning med boklådor till skolans fritidshem från bokbussen. Det finns dock inga gemensamt framtagna riktlinjer för hur samverkan mellan biblioteken och skolbiblioteken ska se ut. I sådana situationer tenderar det att bli mer upp till hur personalen i

respektive verksamhet väljer att se möjligheter (eller svårigheter) genom samverkan.

Likvärdigheten när det gäller elevers tillgång till såväl tryckt som digital media, liksom till utbildade bibliotekariers kunskaper och kompetenser, är långt ifrån tillfredsställande. Vi behöver därför ta fram en plan för hur vi kan öka både tillgängligheten och likvärdigheten för våra elever.

5.1.1 Förslag på innehåll i skolbiblioteksdelen i skolbiblioteks- och kulturplanen

Vi föreslår att skolbiblioteksplanen innehåller följande delar:

- Riktlinjer för vad ett skolbibliotek innebär i Norrtälje kommun och för hur skolbibliotek kan organiseras. Riktlinjer för hur kommuner kan organisera för skolbibliotek finns på Skolverkets hemsida.¹⁰
- En mall för framtagande av skolors egna skolbiblioteksplaner utifrån riktlinjerna samt med hjälp av goda exempel från såväl vår egen kommun som från andra kommuner.
- En överenskommelse med biblioteket som reglerar samverkan mellan våra kommunala grundskolor och stadsbibliotek, folkbibliotek och bokbussen. I överenskommelsen ska framgå på vilket sätt samverkan ska genomföras och hur eventuella kostnader ska regleras. Enskilda skolor knyts till det geografiskt mest närliggande stads- eller folkbiblioteket eller till en av bokbussens hållplatser. Det ska tydligt framgå på vilket sätt och hur ofta bibliotekarierna ska finnas till hand för eleverna, liksom hur utbudet av böcker och annan media kan anpassas till skolornas pedagogiska arbete och önskemål. Även tillgången till digitala medier ska ingå. På så sätt ges eleverna tillgång till hela det kommunala och nationella bibliotekets utbud av ljud- och e-böcker samt till andra digitala medier.

Folkbiblioteken kan dessutom stödja skolbiblioteken i att tillhandahålla litteratur på olika språk.¹¹ Forskningen visar att läsning på det egna modersmålet inte bara gynnar inlärningen av ett nytt språk, utan att det också ökar förutsättningarna att nå målen i skolans övriga ämnen.

¹⁰ [Organisera för skolbibliotek i undervisningen - Skolverket](#)

¹¹ [Skapa ett skolbibliotek för alla - Skolverket](#)

På Skolverkets hemsida kan man läsa följande¹²:

På mindre skolor kan man eventuellt dela skolbibliotekariens tjänst med annan närliggande skola. Man kan också, genom överenskommelse, samverka med ett folkbibliotek.

- Möjlighet bör ges till fler skolor att ansluta sig till det digitala skolbibliotekssystemet *WeLib*. Det gäller den fristående versionen som är anpassad för skolbibliotek och där skolan kan lägga in både biblioteksböcker och läromedel. Även andra genvägar med länkar till t ex *Inläsningstjänst*, *Polylino skola* eller *Nationalencyclopedin* kan läggas in här. Några skolor har egna skollicenser till *Polylino skola* i dag och betalar dyra skollicenser. (*Polylino skola* ger tillgång till över 4 000 digitala böcker på olika språk som finns tillgängliga på surfplattor och webb.)

Skolor som är anslutna till *WeLib* kan också se andra anslutna skolors mediabestånd. Även en länk till folkbiblioteket kan läggas in här. Framöver skulle det vara önskvärt att våra elever kan låna tryckta medier från både andra skolor i kommunen och från folkbiblioteket.

- En formulering om att Barn- och utbildningsförvaltningen ansvarar för att söka bidrag för finansiering av inköp av tryckt och digital media till skolornas bibliotek. Bidrag till folk- och skolbibliotek kan sökas från Kulturrådet för att förbättra tillgången till litteratur. Det finns även ett statsbidrag att söka för att utveckla beståndet på skolbiblioteken. Även likvärdighetsbidraget kan användas för skolbibliotek. Beviljade medel fördelas sedan förslagsvis likvärdigt per inskriven elev i varje skola.
- En mer långsiktig plan, ett steg två, bör dessutom arbetas fram för hur Norrtälje kommun ytterligare kan öka likvärdigheten och tillgängligheten till tryckt och digital media på sikt. Denna plan bör stämma överens med innehållet i de delar av Gustaf Fridolins utredning om skolbiblioteken som kan bli obligatoriska efter riksdagsvalet år 2022 (se pp. 3.1 och 7).

5.2 Nulägesanalys av samverkan kring Kultur i skolan-förskolan och Skapande skola

En samstämmig och tydlig bild av en väl fungerande samverkan mellan skolorna och arrangören Kultur- och fritidsförvaltningen har framkommit i vår undersökning. Skolorna uppger att de är nöjda med såväl utbud som med arrangemang av aktiviteterna i de båda formaten *Skapande skola* och *Kultur i skolan och förskolan*.

¹² [Organisera för skolbibliotek i undervisningen - Skolverket](#)

5.2.1 Förslag på innehåll i delen om kultur i skolbiblioteks- och kulturplanen

Kultur- och fritidsnämnden har antagit en barnkulturplan¹³ som sträcker sig fram till år 2022 (se ovan p. 3.2). Vi föreslår därför inga större ändringar utan önskar att det goda samarbetet mellan skolorna och arrangören ges möjlighet att fortsätta och fördjupas.

Vi föreslår dock att ett par klargöranden skrivs in i kulturdelen:

- Vid bussresor till och från evenemang ska framgå om skolan, Barn- och utbildningsförvaltningen eller Kultur- och fritidsförvaltningen ska boka och bekosta elevernas resor.
- Vid evenemang där ljud och ljus behöver justeras, behöver det framgå om skolan eller Kultur- och fritidsförvaltningen ska ombesörja skötseln av ljud- och ljusutrustning. (Skolor har i regel inte den möjligheten.)
- Barn- och utbildningsförvaltningen och Kultur- och fritidsförvaltningen genomför regelbundna avstämningar kring hur kulturverksamheten med skolorna fortlöper, förslagsvis två gånger per läsår.
- Inför upprättandet av en ny barn- och kulturplan från år 2023, bör Barn- och utbildningsförvaltningen ges möjlighet att lämna synpunkter i de delar som gäller aktiviteter för elever under skoltid.

6. Diskussion

6.1 Metoddiskussion

Vår omvärldsanalys med kunskapsinhämtning har utgjort en god grund i arbetet med nulägesbeskrivningen och givit inspiration inför skapandet av en skolbiblioteks- och kulturplan. En svaghet är den i dagsläget bristande definitionen av vad ett skolbibliotek är och hur det ska organiseras. Vi befinner oss samtidigt i ett vänteläge gällande vad Fridolins utredning om skolbiblioteken kan komma att leda till. Detta leder till att framtagandet av planen endast kan utgå ifrån dagsläget. Samtidigt behöver vi ta höjd för eventuella förändringar med

¹³ [Barnkulturplan \(norrtalje.se\)](https://www.norrtalje.se)

obligatoriska krav på organisationen inom de närmsta två åren.

De semistrukturerade intervjuerna har fungerat bra och givit svar på det mesta. Längs vägen har ett par frågor tillkommit allt eftersom uppdraget förtydligats. Målet var att hinna intervjua rektor, lärare, eventuell skolbibliotekspersonal samt elever, men det har försvårats både på grund av tidsbrist i skolorna och av pågående pandemi, där smittspridning i skolorna har förekommit. För att inte riskera att sprida smitta mellan skolor, tog styrgruppen beslut om att projektgruppen i första hand skulle genomföra intervjuer via Microsoft Teams. Undantag var Svanberga och Länna skolor där Christine är anställd. Intervjuer via videosamtal och/eller mejlkonversation har hittills gjorts med 13 rektorer, 3 biträdande rektorer, 1 skolbiblioteksgrupp (4 medlemmar), 4 skolbibliotekarier/skolbiblioteksansvariga samt 9 bibliotek användande lärare/kulturombud. Målet var att hinna intervjua samtliga rektorer och, om tid och möjlighet gavs, även personal och elever.

Mötet med bibliotekschefen Per Ahlin gav en mycket bra bild av hur folkbiblioteken fungerar och organiseras samt av hur samarbetet mellan folkbiblioteken och skolbiblioteken i vår kommun ser ut i dag.

Träffen med Hanna Lundmark (kultursekreterare) och Kimberley Gustafsson (samordnare för *Skapande skola*) gav en motsvarande bra bild av hur de aktuella kulturaktiviteterna fungerar i dag samt av hur samarbetet ser ut mellan skolorna och kulturarrangören. Efter mötet skickade de kulturansvariga, enligt överenskommelse, sina verksamhetsberättelser för *Kultur i skolan-förskolan* och *Skapande skola-förskola* för år 2020 resp läsåret 2020/21 till oss.

Elisabet och Christine i projektgruppen har haft avstämnings- och arbetsträffar veckovis via Teams. Vid 3 tillfällen har även Jenny närvarat. Elisabet och Jenny har träffats vid ca 5 tillfällen i samband med framtagandet av underlag till *WeLib*-förfrågan. Projektgruppen och styrgruppen har månatliga möten för avstämning och planering. Arbetet har fungerat bra och följer hittills den av styrgruppen upprättade tidsplanen.

6.2 Resultatdiskussion

Trots ett fåtal uteblivna och några osäkra svar från skolorna, anser vi att syftet att synliggöra nuläget gällande skolbibliotek och kulturaktiviteter har uppnåtts. Det har tydligt framkommit hur det ser ut när det kommer till lokaler, bemanning,

lånesystem och budget samt styrkor och svagheter i de samarbeten som finns. En bonus har också varit alla förslag och önskemål som inkommit från skolorna.

Utifrån resultatet i våra undersökningar av den nuvarande situationen i våra grundskolor när det gäller elevernas tillgång till skolbibliotek och kulturaktiviteterna *Kultur i skolan-förskolan* och *Skapande skola*, ser vi främst ett behov av att förstärka och förtydliga organisationen av skolornas egna skolbibliotek. När det gäller de aktuella kulturaktiviteterna, ser vi att såväl verksamhet som samverkan fungerar mycket bra. Här behövs endast ett förtydligande av ett par ansvarsfrågor (se ovan p. 5.2.1) och att en regelbunden rutin för avstämning mellan förvaltningarna införs.

Vi föreslår därför att en gemensam skolbiblioteksplan upprättas för våra kommunala grundskolor. Utifrån dess innehåll skapar sedan varje skola sin egen skolbiblioteksplan, enligt en tidsbunden projekt- och implementeringsplan för vårterminen 2022. Projektplanen arbetas fram av projektgruppen/styrgruppen för skapande av en skolbiblioteks- och kulturplan under november-december 2021.

Framtagandet och implementeringen av den kommungemensamma skolbiblioteksplanen kan ses som ett första steg i en mer långsiktig strategi. Steg två blir sedan att organisera för en implementering av obligatoriska och önskvärda delar i Fridolins slutbetänkande om skolbiblioteken som kan bli aktuella under de kommande åren.

Det finns sannolikt även ett behov av att se över den ekonomiska fördelningen mellan de båda aktuella förvaltningarna Barn- och utbildningsförvaltningen och Kultur- och fritidsförvaltningen. Det är dock en fråga som vi inte har undersökt i den här beskrivningen och analysen av nuläget.

Bilaga 1

Tid- och arbetsplan för projektgruppen för skapande av en skolbiblioteks- och kulturplan

Projekt: Strategisk skolbiblioteks- och kulturplan för BOU

Bakgrund

Huvudmannens systematiska kvalitetsarbete visar på brister i likvärdigheten mellan skolornas skolbiblioteksverksamhet ur ett pedagogiskt och lärandeperspektiv samt tillgången på litteratur för olika åldrar, intressen och språk. Huvudmannen saknar en röd tråd vad gäller skolbiblioteksverksamheten på övergripande nivå och enhetsnivå för att stödja elevernas lärande och lust att läsa.

Barn- och skolenämnden har tagit initiativ till att skolan inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet ska upprätta en skolbiblioteks- och kulturplan på huvudmannanivå och skolenhetsnivå under läsåret 2021 - 22. Planen ska utgå ifrån enheternas nuläge, förutsättningar och kommande behov inom området och ska skapa förutsättningar för en ändamålsenlig samverkan mellan barn- och skolenämnden och kultur- och fritidsnämnden. Planens innehåll ska ligga i linje med styrdokument såsom läroplaner, Skollagen och Bibliotekslagen samt med intentioner från Skolverket och regeringen.

Förväntade effekter av en strategisk skolbiblioteks- och kulturplan för BOU

- Ökad likvärdighet för skolenheter när det gäller tillgång till skolbibliotek och kulturaktiviteter.
- Skolbiblioteken och kulturaktiviteter är ett pedagogiskt stöd i undervisning och lärande.

Insatser

1. Framtagande av en strategisk kultur- och skolbiblioteksplan på huvudmannanivå med beskrivning av eventuella resursbehov för att genomföra planen.

Implementering av huvudmannens och enheternas planer för kultur- och skolbiblioteksverksamhet.

2. Implementering av ett digitalt skolbibliotekssystem samt utbildning av skolans personal i det digitala skolbibliotekssystemet
3. Införande av ett digitalt bibliotekssystem med ett e-bibliotek för att öka likvärdigheten för elever i förskoleklass, grundskola och fritidshem när det gäller tillgång till litteratur för olika åldrar, intressen och språk.

Uppföljning

Insatserna kommer att följas upp i huvudmannens systematiska kvalitetsarbete och av projektets styrgrupp den 3/9, 8/10, 12/11, 13/12 samt under vårterminen 2022 den 14/1, 18/2, 18/3, 29/4 och 27/5.

Projektets arbetsgrupp

Elisabet Sjöo Pers, projektledare
Christine Fröblom
Jenny Öhman

Projektets styrgrupp

Niclas Gustafsson
Ulla Wredle
Danny Stacey

Tidplan för projektet (reviderad 2021-11-19)

2021 aug-nov

- Inventering och nulägesbeskrivning skolbibliotek och kulturaktiviteter – grundskolan
- Implementering av ett digitalt skolbibliotekssystem på 5 pilotskolor

2021 nov

- Nulägesbeskrivningen presenteras för projektets styrgrupp
- Informera grundskolans rektorer och enheternas skolbiblioteksansvariga om digitala skolbibliotekssystem.
- Undersöka intresset bland skolenheterna för att ansluta till ett digitalt skolbibliotekssystem 2022

2021 dec-jan 2022

- Nulägesbeskrivningen presenteras för BOU ledningsgrupp december 2021 och BSN januari 2022.
- Projektdirektiv fastställs av styrgruppen januari 2022
- Genomgång av projektdirektiv med projektets arbetsgrupp januari 2022
- Beslut om att införa skolbibliotekssystemet *WeLib* på fler skolor samt finansiering (statsbidrag eller huvudmannens/enheternas driftsbudget)

2022 jan-mars

- Projektets arbetsgrupp arbetar fram en strategisk skolbiblioteks- och kulturplan för BOU
- Regelbundna avstämningar med styrgruppen som bokas av projektledaren

2022 mars

- Redovisning av huvudmannens strategiska skolbiblioteks- och kulturplan för BOU ledningsgrupp, rektorsgrupper och BSN.
- Fortsatt implementering och uppföljning av digitalt skolbibliotekssystem på projektskolorna

2022 april-juni

Enhetsnivå

- Framarbeta och implementera en lokal skolbiblioteks- och kulturplan för enheten utifrån BOU:s strategiska skolbiblioteks- och kulturplan

2022 aug-dec

- Alla skolenheter har en lokal skolbiblioteks- och kulturplan som är känd av alla medarbetare.
- Utvärdering av projektet